

Andrew Denning – Heidi J. S. Tworek (eds.): *The Interwar World*

Josef Vodička

Abingdon, New York: Routledge 2023, 734 s., ISBN 9781003105992

The Interwar World je rozsáhlý sborník ze série *Routledge Worlds* obsahující 38 esejí vzniklých převážně v období světové pandemie Covid-19. Právě tato událost inspirovala přístup autorů, kteří meziválečné období pojmají jako éru narušené globalizace. Po příkladu dalších knih této série se autoři snaží o celkový přístup k epoše oproštěný o eurocentrismus, přičemž si kladou tři výzkumné otázky: Kdy fakticky probíhala meziválečná éra? Je vůbec možné ji přesně ohraničit? Lze toto vymezení využít pro všechna témata a regiony? Geografické limity samotného konceptu „meziválečné doby“ představují druhou otázku. Tou třetí je pak posouzení úrovně globalizace a míry, do jaké ji ovlivnila první světová válka.

Zvoleným cílům odpovídá struktura knihy. Autoři nechtěli přistoupit k jednotlivým regionům a otázkám odděleně, eseje jsou tak sdruženy v šesti tematických okruzích, přičemž první uvádí čtenáře do struktur a dlouhodobých historických cyklů formujících meziválečnou éru. Jde například o vliv životního prostředí, které muselo ustupovat pokračující industrializaci a extenzivnímu zemědělství, ale jež bylo také chráněno rozšiřujícími se národními parky. Zaujme rovněž dvojice esejí věnována technologiím a energii, neboť zkušenost s nedostatkem za války přinesla otázky kontroly nalezišť surovin a obnovitelných zdrojů energie.

Druhá tematická část je věnována institucím, především státu, politickým režimům a související činnosti: mezinárodním vztahům, diplomacii, válce ale i násilí a genocidě a s tím souvisejícím vznikem globálních vládních i nevládních organizací. Autoři se v esejích shodují, že šlo o období rychlého vzestupu a následné krize demokratických systémů, ale také rostoucí politické participace a sebevědomí zemí globálního Jihu. Jakkoliv se rozchází ve vnímání časového vymezení meziválečné doby, panuje mezi nimi shoda na tom, že globalizace představovala především globální rozšíření myšlenky suverénního národního státu a úpadek legitimacy mnohonárodnostních impérií, přičemž státu jako základní jednotce světového uspořádání byly uzpůsobeny i nově vznikající instituce.

Ve třetí části je dán prostor dějinám společnosti, v jejichž rámci je meziválečné období érou turbulentních změn na mnoha úrovních. I zde se objevuje myšlenka pesimismu globálního centra na jedné straně a optimismu periferie na straně druhé, což skvěle ilustruje esej věnovaná střední třídě. Zatímco v Evropě nastala krize středostavovské morálky a hodnot, v mimoevropském světě šlo o období mimořádné emancipace středního stavu. Zajímavá je také dvojice esejí věnující se vývoji městského a venkovského prostředí. Obě vycházejí z trendu odlivu venkovského obyvatelstva do měst. Pro velké metropole přinesla tato skutečnost potřebu řešit otázku bydlení a infrastruktury, což dalo vzniknout modernímu městskému plánování, zatímco obyvatelé venkova si za války uvědomili důležitost zemědělské produkce pro zásobování měst, začali se sdružovat a více prosazovat své zájmy.

Čtvrtý celek sdružuje eseje zabývající se změnami na poli kultury, mezinárodního práva, vědy, intelektuálního života a přenosu informací. Naneštěstí se také jedná o sekci, kde je nejméně patrný celkový motiv a jednotlivé eseje se značně rozcházejí. Prostor je věnován například rozšíření rozhlasu, který v meziválečné éře ukončil dosavadní monopol tisku na přenos informací. Na poli společenských věd je za klíčovou otázku považován přechod k empirickým metodám, zatímco u přírodních věd autoři spatřují narušení vazeb a přesun centra světové vědy a vzdělání z Německa do USA. Globální aspekt je zdůrazněn v esejí o architektuře, neboť zatímco v Evropě nastupoval funkcionalismus a převažovala mechanická funkce (za příklad jsou dávana díla Adolfa Loose), koloniální svět upřednostňoval estetiku.

Pátá část je věnována ideologiím, kapitalismu, komunismu, fašismu (který zde zahrnuje rovněž nacismus), nacionalismu, imperialismu, ale také nejrozličnějším „pan-hnutím“, feminismu a boji za práva žen. Meziválečná éra je představena jako období krize legitimacy starého zřízení a hledání alternativ po celém světě. Jednotlivé ideologie se však lišily mírou globalizace. Zatímco komunismus zůstal vlivem Kominterny do značné míry centralizovaný a feminismus dokázal integrovat hnutí alespoň v rámci Západu, italský fašismus nebyl schopen ujmout se vedení ani v Evropě. Poslední sekce se zabývá obchodem a výrobou, tedy především všeobecnými trendy protekcionismu a rozvoje ekonomického plánování zejména v období po velké hospodářské krizi. Nabízí dobrý přehled hospodářského vývoje, je u ní však patrné opakování myšlenek z předchozích celků, zejména u kapitoly věnované změnám v zemědělství.

Kniha se vyhybá poskytnutí jednoznačné odpovědi na předložené otázky, a přiznává, že meziválečné období jako koncept není možné jasně ohraničit, ať již časově nebo geograficky a je k němu vždy nutné přistupovat pohledem zkoumané problematiky. Obsažené eseje jsou různé kvality, většina jich je však

velice podnětná, a knihu lze vřele doporučit každému čtenáři, který se chce podrobně věnovat meziválečnému období, pochopit ducha doby či se inspirovat moderními vědeckými přístupy s důrazem na globalismus. Neměla by však být využívána k úvodu do problematiky, neboť většina esejí předpokládá alespoň základní orientaci v tématu a nepoučený čtenář se může snadno ztratit.

Mgr. Josef Vodička
Katedra historických věd
Fakulta filozofická
Západočeská univerzita v Plzni
Sedláčkova 38
301 00 Plzeň
e-mail: vodick97@ff.zcu.cz